

UNIVERSITETET I BERGEN

**Erstatningsansvar i konsern der skaden skyldes negativ påvirkning på
menneskerettigheter**

Line Gjerstad Tjelflaat
12.5.2022

verden
**TRENGER
TANKENE
DINE**

Agenda

- Status
- Formål
- Kontekst
- Problemstillingen slik jeg ser den nå
- Noen metodiske spørsmål
- Utvalgte utfordringer

Overordnet formål

- Analyse av prinsippkollisjonen som oppstår når grunnleggende prinsipper om ansvarsbegrensning og rettssubjektivitet støter mot økte forventninger for å redusere risiko for negative påvirkning på menneskerettigheter med utgangspunkt i erstatningsretten

Kontekst

- Internasjonal handel og globale konsern
- Økt fokus på næringsliv og menneskerettigheter
- Likevel fortsatt økende omfang av tvangsarbeid, slaveri, farlige arbeidsforhold og andre former for menneskerettighetskrenkelser i globale verdikjeder
- Flere stater mangler evne/vilje til å håndheve grunnleggende rettigheter for egen befolkning

verden
**TRENGER
TANKENE
DINE**

Noen sentrale utviklingstrekk

- Internasjonale og nasjonale regulatoriske rammeverk, domstolsprosesser, bransjeinitiativer og politiske prosesser påvirker hverandre gjensidig
- FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (2011)
- OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper (2011+2018)
- Åpenhetsloven (2021)
- EUs forslag til direktiv for tilbærilig aktsomhet for bærekraft (2022)

verden
**TRENGER
TANKENE
DINE**

Hvorfor se på morselskapets ansvar for å respektere menneskerettigheter fra et erstatningsrettslig perspektiv? Hvorfor ikke

- Selskapsrettslig?
- Regulatorisk?
- Kontraktsrettslig?
- Strafferettslig?
- Folkerettslig?

Ansvarsgrunnlag

Aksjeloven § 17-1. Erstatningsansvar

(1) Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller **aksjeeier** erstatter **skade** som de i den **nevnte egenskap** forsettlig eller **uaktsomt har voldt** vedkommende.

(2) Selskapet, aksjeeier eller andre kan også kreve erstatning av den som forsettlig eller uaktsomt har **medvirket til skadevolding** som nevnt i første ledd. Erstatning kan kreves av medvirkeren selv om skadevolderen ikke kan holdes ansvarlig fordi han eller hun ikke har utvist forsett eller uaktsomhet

verden
**TRENGER
TANKENE
DINE**

Nærmere om ansvarsvurderingen

De grunnleggende hensyn som gjør seg gjeldende flytter tyngdepunktet over i to hovedspørsmål:

- a) Aksjeeierrollen i konsernforhold – utgangspunkt separate rettssubjekter med selvstendige rettigheter og plikter
- b) Tilknytningskravet mellom morselskapet i konsernforhold og den negative innvirkning på menneskerettighetene som førte til skaden

Aksjeeierrollen i konserforhold

- Fra ca 1900 fikk aksjeselskaper adgang til å eie aksjer i andre aksjeselskaper. De grunnleggende kjennetegn på aksjelskapet består
  - 1) Selvstendig rettssubjekt
  - 2) Sentralisert ledelse adskilt fra eierne
  - 3) Overførbarhet av aksjer
  - 4) Ansvarsbegrensning mellom selskap og eier

verden
**TRENGER
TANKENE
DINE**

Aksjeselskapets organisasjon- rettslig

- Aksjeeier
  - Generalforsamling
  - Styre
  - Daglig leder
-
- Men faktisk....

verden
**TRENGER
TANKENE
DINE**

Betydning for den allmenne aktsomhetsnormen

verden
**TRENGER
TANKENE
DINE**

Tilknytningskravet

- Hovedspørsmål: hvilken tilknytning kreves mellom morselskapet som aksjeeier og den skadevoldende handling for at morselskapet skal holdes ansvarlig etter aksjeloven § 17-1
- Hvilken– om noen - betydning har ansvarsbegrensningen for morselskapets skyld?
- I hvilken grad motvirker medvirkerregelen i aksjeloven § 17-1 annet ledd ansvarsbegrensningens utilsiktede virkninger?

Verden
**TRENGER
TANKENE
DINE**

Metodespørsmål i utvalg

- Menneskerettighetenes betydning
- Normering av kildegrunnlaget
- Kompleksitet
- Økt sanksjonerings betydning for den underliggende handleplikten?

Ønsker særlig innspill på

- Alle innspill er velkommen!
- Ønsker særlig tips til hvordan jeg kan forholde meg til regelverk i slik endring
- Betydningen av økt sanksjoneringsregime for manglende etterlevelse

Line.Tjelflaat@uib.no

verden
**TRENGER
TANKENE
DINE**